

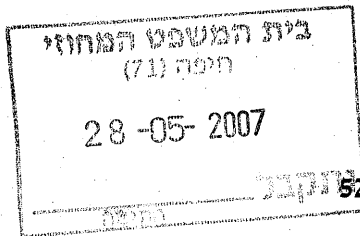
בית משפט מחוזי חיפה
א 554/07 (בשא 8207/07)
אסנת ורצקי נ. "דלק"
(בתיק אסנת ורצקי נ. "דלק")
ת.פתיחה: 28/05/07 סדר דיון: רגיל
מספר תיק חדש: תצ 53990-05/07

בבית המשפט המחוזי
בחיפה

בעניין:

אסנת ורצקי ת.ז. 33658048
מרחוב רמז 35 דירה 1 תל אביב
ע"י ב"כ עוה"ד נשיץ ברנדס ושות',
מרחוב תובל 5, ת"א 67897
טלפון: 03-6235000, פקס: 03-6235005

המבקשת;
(התובעת)

- נ ג ד -

1. "דלק" חברת הדלק הישראלית בע"מ ח.צ. 520018946
מרחוב גבורי ישראל 7 נתניה
2. פז חברת נפט בע"מ ח.צ. 510216054
מרחוב הגפן 4 חיפה
3. סונול ישראל בע"מ ח.פ. 510902729
מרחוב סלמן (חוף שמן) חיפה
4. ספרינט מוטורס בע"מ ח.פ. 511375032
מרחוב דרך ראשון לציון נס ציונה

המשיבות;
(הנתבעות)

בקשה בכתב לאישור תובענה כתובענה ייצוגית

בית המשפט הנכבד מתבקש, מכוח חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו - 2006, כדלקמן:

- א. לאשר את התובענה שהעתקה מצי"ב לבקשה זו כתובענה ייצוגית, ולהורות כמבוקש במסגרת התובענה ובקשה זו.
- ב. להגדיר את הקבוצה שבשמה תנוהל התובענה הייצוגית כמפורט בבקשה זו.
- ג. להגדיר את עילות התובענה והשאלות של עובדה או משפט המשותפות לקבוצה כמפורט בבקשה זו.
- ד. לקבוע את המבקשת כתובעת מייצגת ואת הח"מ כב"כ המייצגים את חברי הקבוצה.
- ה. להורות על פרסום הודעה על אישור התובענה כתובענה ייצוגית ולקבוע כי המשיבות יישאו בהוצאות הפרסום.
- ו. לחייב את המשיבות בהוצאות בקשה זו.

א. תמצית התובענה

1. על פי דיווחיהן של המשיבות, שלוש חברות הדלק הגדולות בישראל, כ- 110,000,000 (מאה ועשרה מיליון) תדלוקים מתבצעים בשנה בתחנות הדלק שלהן.
2. בחלק ניכר מתדלוקים אלה משלם הצרכן תוספת מחיר בגובה של 2 ש"ח - 2.5 ש"ח עבור "דמי שירות", שנגבים על-ידי המשיבות בנוסף על מחיר הדלק.
3. על-פי הדין, כדי להיות זכאיות לגבות את "דמי השירות", שומה על המשיבות לסמן את מחיר הדלק הכולל, לרבות "דמי השירות", על גבי **משאבות הדלק** - עליהן ולא בכל מקום אחר. כפי שנראה בפירוט בבקשה זו להלן, המשיבות מתעלמות מהוראות החוק בעניין סימון המחירים והכל תוך הטעיית הצרכן ותוך שהן מסמאות את עיניו מלדעת ולראות כמה הוא משלם עבור דמי שירות, באיזה שעות של היממה, באילו ימים בשבוע, ומה דינם של שבתות וחגים.
4. תחת זאת גבו המשיבות ועודן גובות מציבור הצרכנים בניגוד גמור לדין מאות מיליוני שקלים באופן שיטתי ופסול. הלכה למעשה, ניתן לקבוע כי המשיבות הצליחו לבלבל את ציבור הצרכנים אשר כלל אינו מודע לכך שזכויותיו נרמסות ברגל גסה, עד כי אין לו כל דרך לדעת כמה הוא משלם עבור תדלוק רכבו ובאיזו שעות של היממה. הדברים מקבלים משנה תוקף לאור העובדה כי המשיבות גובות מציבור המתדלקים "דמי השירות" במרבית שעות פעילותן.
5. כמעט ואין תחנת דלק אשר מקיימת את הדין בנושא סימון המחירים. לעיתים דומה כי המשיבות עושות אקרובטיקה של ממש כדי למנוע מציבור הצרכנים את המידע לו הם זכאים בחוק בדבר "דמי השירות". חלקן של תחנות הדלק נעדרות כל שילוט בנוגע למדיניות "דמי השירות" הנוהגת בהן ובחלקן נמצא שילוט שאינו מקיים את הדרוש בחוק – לא רק שאינו מפורסם על גבי המשאבות כמתחייב, אלא הוא אף חלקי במובן זה שלא מצוין בו שיעור דמי השירות או שעות גבייתו, "מוסווה" מאחורי מוצרים שבמבצעים ועוד.
6. המחוקק אמר את דברו מפורשות לעניין זה, בקובעו כי בהיעדר סימון מחירים מתאים על גבי מוצרים, ובענייננו סימון "דמי השירות" על גבי משאבות הדלק, הרי שגביית "דמי השירות" אינה חוקית ודינה אחד – **השבתם לציבור הצרכנים** – המתדלקים.

זו התובענה על רגל אחת. מכאן להרצאת הדברים כסדרה.

ב. הצדדים

7. המבקשת הינה אזרחית ותושבת מדינת ישראל, ובעלותה, החל מ-1998, רכב מסוג רנו קליאו, מספר רישוי 5370306 המבקשת הינה בעלת רישיון נהיגה בתוקף (מס': 6763897) החל מ-1994.
8. המשיבה 1 (להלן: "דלק") הינה כיום הבעלים ו/או המפעיל ו/או המנהל של 232 תחנות תדלוק ברחבי מדינת ישראל.
העתק מהדפים הרלוונטיים באתר האינטרנט של דלק המתאר את פעילותה ואת מספר תחנות הדלק שהיא מפעילה רצ"ב כנספח א לבקשה זו.
9. המשיבה 2 (להלן: "פז") הינה כיום הבעלים ו/או המפעיל ו/או המנהל של 257 תחנות תדלוק ברחבי מדינת ישראל.
העתק מהדפים הרלוונטיים באתר האינטרנט של פז המתאר את פעילותה ואת מספר תחנות הדלק שהיא מפעילה רצ"ב כנספח ב לבקשה זו.
10. המשיבה 3 (להלן: "סונול") הינה כיום הבעלים ו/או המפעיל ו/או המנהל של 215 תחנות תדלוק ברחבי מדינת ישראל (לא כולל "מאות תחנות פנימיות המופעלות בקיבוצים ובמושבים").
העתק מהדפים הרלוונטיים באתר האינטרנט של סונול המתאר את פעילותה ואת מספר תחנות הדלק שהיא מפעילה רצ"ב כנספח ג לבקשה זו.
11. המשיבה 4 הינה חברת בת בבעלות מלאה של סונול (ר' גם תדפיס מתוך אתר האינטרנט של סונול, נספח ג' לעיל), המפעילה כיום 113 תחנות תדלוק ברחבי הארץ תחת המותג סונול. המשיבה 4 תכונה גם היא, לצורך הנוחות, "סונול".

ג. תחנות הדלק, גביית דמי השירות ואי הצגת המחיר הכולל

(1). גביית דמי השירות - כללי

12. כפי שראינו לעיל, המשיבות כולן בעלות ו/או מפעילות ו/או מנהלות מאות רבות של תחנות תדלוק ברחבי מדינת ישראל.
13. המשיבות גובות "דמי שירות" מיוחדים מכל רכב המתדלק בתחנת תדלוק שאיננה פועלת ב"שירות עצמי", כל יום חול בין השעות 20:00 – 6:00 למחרת היום, ובסופי שבוע וחגים בין השעות 14:00 ביום שישי או ערב החג (ולכל המאוחר מעת כניסת השבת או החג) ועד

השעה 6:00 בבוקר יום ראשון (או ביום שלאחר צאת החג) (להלן: "שעות השירות"). תחנות דלק מסוימות מתחילות לגבות את דמי השירות בימי שישי ובערבי חג בשעה המאוחרת מ- 14:00, אך לכל המאוחר בעת כניסת השבת או החג. כלומר, בתחנות הדלק הפועלות 24 שעות ביממה, 7 ימים בשבוע (ומדובר ברוב תחנות הדלק), למעלה ממחצית השבוע (90 שעות מתוך 168 שעות שבועיות) הינן "שעות שירות" בהן נגבים "דמי שירות".

14. דמי השירות נגבים מכל רכב המתדלק בסכום קבוע (ללא קשר לכמות הליטרים בתדלוק) ושיעורם נע בד"כ בין שני שקלים לתדלוק לבין שני שקלים וחצי לתדלוק (להלן: "דמי השירות").

טבלת מחירי "שירות עצמי" כפי שנערכה על ידי חברת שילוב בדו"ח שהוכן עבור משרד התשתיות רצ"ב כנספח ד.

15. על פי נספח ה' לעיל, תחנות פז גובות בממוצע דמי שירות בשיעור של 2.375 ₪ לתדלוק. תחנות סונול גובות דמי שירות בשיעור ממוצע של 2.19 ₪ לתדלוק. תחנות דלק גובות דמי שירות בשיעור ממוצע של 2.1 לתדלוק.

כלומר, במקרה של תדלוק קטנוע, למשל, "דמי השירות" יכולים להגיע עד כדי 10% (!!!) נוספים ויותר לסכום הדלק שנרכש בפועל.

16. יצוין כי אין קשר בין גביית דמי השירות ל"שירות" שמעניקות תחנות הדלק שמפעילות המשיבות. השירות שמקבל נהג המתדלק בשעות בהן לא נגבים דמי שירות, הינו זהה לשירות אותו הוא מקבל בשעות בהן נגבים דמי השירות.

17. נהגות המתדלק/ת את רכבו/ה בתחנות הדלק שמפעילות המשיבות בשעות השירות יודע על חיוב "דמי השירות" רק בדיעבד, אם בכלל, ולא ניתן לבצע עסקה לרכישת דלק בשעות השירות (בעמדה שאינה "שירות עצמי", ככל שקיימת כזו), מבלי לשלם את דמי השירות. כך למשל אם מבקש הנהג דלק בסכום של 50 ₪, מכוון עובד התחנה את משאבת התדלוק לסכום נמוך יותר, כך שבעצם מקבל הנהג בניגוד לבקשתו דלק בסך של 47.5 ₪ - 48 ₪, אשר בתוספת דמי השירות מסתכם ב-50 ₪. אם הלקוח מבקש לתדלק "מיכל מלא", מתווספים "דמי השירות" למחיר הדלק הנרכש בפועל.

(2). המשיבות אינן מציגות את "דמי השירות" כמתחייב על פי הדין

18. במרביתן המכריע של תחנות הדלק שתיעדה המבקשת באופן אישי, לא הוצג כל שילוט, ולו חלקי, על גבי אף לא אחת ממשאבות התדלוק, כפי שמחייב הדין. המחיר על משאבות הדלק הוא לא המחיר הכולל והתשלום הנדרש בסופו של דבר מהלקוחות.

בחלק קטן מהתחנות הוצג שילוט חלקי בלבד על גבי המשאבות, ורק בתחנות ספורות הוצג שילוט מלא על גבי כל המשאבות כמתחייב על פי הדין, כפי שנסביר בהמשך.

19. בשורות הבאות נתאר את השילוט (ככל שקיים) המתייחס ל"דמי השירות", לכל אחת מהמשיבות. בהמשך נראה כי מדובר ב"פרסום" שאינו עומד בדרישות הדין (כלומר על המשאבות עצמן) ומשכך מתחייבת השבה של דמי השירות שנגבו על ידי המשיבות מציבור הלקוחות ב"שעות השירות".

(א) דרך פרסום "דמי השירות" בפז

20. מבין כל התחנות של חברת פז שתיעדה המבקשת, 182 במספר, רק ב-12 תחנות הוצבו שלטים בגין גביית דמי השירות על גבי משאבות הדלק, כולן או חלקן (ורק בתחנה אחת בלבד מתוך תחנות אלה הוצב השילוט על גבי כל המשאבות). ביתר 170 תחנות פז אשר בדקה התובעת לא הוצב כל שילוט על גבי המשאבות או חלק מהן.

רשימת תחנות פז בהן לא הוצב כל שילוט על גבי המשאבות רצ"ב כנספת ה.

21. זאת ועוד ומעבר לדרוש, יצוין כי ב-51 תחנות פז מאלו אשר תיעדה המבקשת, לא הופיע כל שילוט בתחום התחנה בקשר עם גביית דמי השירות.

רשימת תחנות פז בהן לא הופיע כל שילוט, רצ"ב כנספת ו.

22. השילוט בגין גביית דמי השירות בתחנות פז (בתחנות בהן מופיע שילוט כזה או אחר) נעשה ככלל בשני אופנים:

22.1. הראשון - בעמוד המודעות המוצב לעיתים בכניסה למפלגלי התדלוק יש מקום לכ-10 מודעות ריבועיות, מעין משבצות, בגודל של כ-25 ס"מ X 25 ס"מ כל אחת. על אחת המשבצות הללו, בינות לשלטים המודיעים על "דומם מנוע בעת התדלוק", "לא מקבלים צ'קים" "התשלום במזומן וכרטיסי אשראי בלבד" "פזומט" (ועוד) קיים שילוט בגין גביית דמי שירות.

רצ"ב כנספת ז צילום של עמוד הנ"ל כפי שצולם בתחנה של פז.

22.2. השני - בד"כ על גבי מבנה התחנה או בתחתית לוח המחירים, ובתחנות מסוימות גם במקומות אחרים, מודבקת מדבקה מלבנית וצהובה בגודל של כ-20 X 60 ס"מ, המודיעה על גביית דמי השירות, שעות הגבייה, והמחיר.

רצ"ב כנספח ח צילום של מדבקה הנ"ל כפי שצולמה בתחנה של פז.

23. קיימות תחנות פז רבות בהן קיים רק סוג אחד של שילוט מבין המפורטים לעיל. כמו כן קיימות תחנות פז רבות בהן למרות קיום השילוט (באופן אחד או בשני האופנים) כמעט ולא ניתן להבחין בו ללא חיפוש מכוון מראש. במקרים רבים נטמע השילוט לגמרי על רקע השלטים הרבים הנמצאים בסביבתו, או שהוא ממוקם במקומות שאינם בולטים, חשוכים (יש לזכור שרוב שעות השירות הן שעות לילה), רחוקים (למשל ביציאה מהתחנה) או מוסתרים ע"י שלטים המודיעים על מבצעים, ערמות של בקבוקי מים מינרלים, עציצים, מוצרים שונים הנמכרים בתחנות וכו'. וממילא לא מופיע על משאבות הדלק, כמתחייב על פי הדין, המחיר הכולל הנדרש מהלקוחות, ואפילו לא מחיר השירות עצמו, בנוסף למחיר הדלק.

רצ"ב כנספח ט חמישה צילומים שונים מתחנות פז שונות של אופן הצגת "דמי השירות".

24. מאידך, לצורך ההשוואה והבנת האבסורד, גודל ההטעיה ועולת המשיבות, רצ"ב כנספח י צילום לדוגמא מתחנת פז המציג את אופן פרסום המבצעים השונים בפז.

רצ"ב גם כנספח יא צילום לדוגמא מתחנת פז המציג את אופן שילוט "עמוד הכניסה" בפז. על "עמוד כניסה" המוצב בכניסה לתחנה מופיעים מחירי הדלקים השונים הנמכרים שם, בכיתוב עצום ממדים הנראה למרחוק. רק בשלוש תחנות של פז (מתוך 182 תחנות אותן תיעדה המבקשת) נמצא שילוט המודיע על גביית דמי השירות על גבי עמוד הכניסה.

(ב) דרך פרסום "דמי השירות" בסונול

25. מבין כל התחנות של חברת סונול שתיעדה המבקשת, 135 במספר, רק ב-22 תחנות הוצבו שלטים בגין גביית דמי השירות על גבי משאבות הדלק, כולן או חלקן (ורק ב-7 תחנות מתוך תחנות אלה הוצב השילוט על גבי כל המשאבות). ביתר תחנות הדלק של סונול הגובות "דמי שירות" לא הוצב כל שילוט על גבי המשאבות או חלק מהן.

רשימת תחנות סונול בהן לא הוצב כל שילוט על גבי המשאבות רצ"ב כנספח יב.

26. זאת ועוד, ומעבר לדרוש, יצוין כי ב-21 תחנות סונול מאלו אשר תיעדה המבקשת, לא הופיע כל שילוט בתחום התחנה בקשר עם גביית דמי השירות.

רשימת תחנות הדלק של סונול בהן לא מופיע כל שילוט, רצ"ב כנספח יג.

27. השילוט בגין דמי השירות בסונול (בתחנות בהן מופיע שילוט כזה או אחר) נעשה ככלל בשני אופנים:

27.1. הראשון - במסגרת "מחירון" המוצג במקום אחד או בשני מקומות בשטח התחנות. בשורה האחרונה במחירון זה, מפורטים בד"כ "דמי השירות" שגובה סונול באותה תחנה. ברוב המקרים לא מפורטים במחירון זה שעות גביית דמי השירות, אלא רק עצם הגביה והמחיר.

רצ"ב כנספח יד צילום של "מחירון" הנ"ל כפי שצולם בתחנה של סונול.

27.2. השני - באמצעות מדבקה קטנה, מלבנית וכחולה בגודל של כ- 30 X 25, המודיעה על גביית דמי השירות, שעות הגבייה, והמחיר.

רצ"ב כנספח טו צילום של מדבקה הנ"ל כפי שצולם בתחנה של סונול.

28. קיימות תחנות סונול רבות בהן קיים רק סוג אחד של שילוט מבין המפורטים לעיל. כמו כן קיימות תחנות סונול רבות בהן למרות קיום השילוט (באופן אחד או בשני האופנים) כמעט ולא ניתן להבחין בו ללא חיפוש מכוון מראש. במקרים רבים נטמע השילוט לגמרי על רקע השלטים הרבים הנמצאים בסביבתו, או שהוא ממוקם במקומות שאינם בולטים, חשוכים (יש לזכור שרוב שעות השירות הן שעות לילה), רחוקים (למשל ביציאה מהתחנה) או מוסתרים ע"י שלטים המודיעים על מבצעים, ערמות של בקבוקי מים מינרליים, עציצים, מוצרים שונים הנמכרים בתחנות וכו'. וממילא לא מופיע על משאבות הדלק, כמתחייב על פי הדין, המחיר הכולל הנדרש מהלקוחות, ואפילו לא מחיר השירות עצמו, בנוסף למחיר הדלק.

רצ"ב כנספח טז חמישה צילומים שונים מתחנות סונול שונות של אופן הצגת "דמי השירות".

29. יש להדגיש כי גם בתחנות הדלק של סונול קיימים שלטים גדולים המכריזים על מבצעים שונים, הנחות וכו'. שלטים אלה הינם בולטים ומאירי עיניים באופן שלא ניתן להימנע מהשוואתם לאופן בו בחרה סונול להודיע ללקוחותיה על גביית דמי השירות.

רצ"ב כנספח יז צילום לדוגמא מתחנת סונול המציג את אופן פרסום המבצעים השונים בסונול.

(ג) דרך פרסום "דמי השירות" בדלק

30. מבין כל התחנות של חברת דלק שתיעדה המבקשת, 144 במספר, רק ב- 13 תחנות הוצבו שלטים בגין גביית דמי השירות על גבי משאבות הדלק, כולן או חלקן (ורק ב-3 תחנות מתוך תחנות אלה הוצב השילוט על גבי כל המשאבות). ביתר 131 תחנות דלק לא הוצב כל שילוט על גבי המשאבות או חלק מהן.

- רשימת תחנות "דלק" בהן לא הוצב כל שילוט על גבי המשאבות רצ"ב כנספח יח.
31. זאת ועוד, ומעבר לדרוש, יצוין כי ב-65 תחנות של חברת דלק מאלו אשר תיעדה המבקשת, לא הופיע כל שילוט בתחום התחנה בקשר עם גביית דמי השירות.
- רשימת תחנות של "דלק" בהן לא מופיע כל שילוט בתחום התחנה, רצ"ב כנספח יט.
32. השילוט בגין דמי השירות בדלק (בתחנות בהן מופיע שילוט כזה או אחר) נעשה ככלל בשני אופנים:
- 32.1 הראשון – במסגרת "מחירון" המוצג במקום אחד או בשני מקומות בשטח התחנות. בשורה האחרונה במחירון זה, מפורטים "דמי השירות" שגובה דלק, בד"כ 2.1 ₪ כאמור. ברוב המקרים לא מפורטים במחירון זה שעות גביית דמי השירות, אלא רק עצם הגבייה והמחיר.
- רצ"ב כנספח כ צילום של "מחירון" הנייל כפי שצולם בתחנה של דלק.
- 32.2 השני – באמצעות מדבקה מלבנית קטנה בגודל של כ- 25 X 25 ס"מ, המודיעה על גביית דמי השירות, ימי הגבייה (ללא שעות), והמחיר.
- רצ"ב כנספח כא צילום של מדבקה הנייל כפי שצולם בתחנה של דלק.
33. קיימות תחנות דלק רבות בהן קיים רק סוג אחד של שילוט מבין המפורטים לעיל. כמו כן קיימות תחנות דלק רבות בהן למרות קיום השילוט (באופן אחד או בשני האופנים) כמעט ולא ניתן להבחין בו ללא חיפוש מכוון מראש. במקרים רבים נטמע השילוט לגמרי על רקע השלטים הרבים הנמצאים בסביבתו, או שהוא ממוקם במקומות שאינם בולטים, חשוכים (יש לזכור שרוב שעות השירות הן שעות לילה), רחוקים (למשל ביציאה מהתחנה) או מוסתרים ע"י שלטים המודיעים על מבצעים, ערמות של בקבוקי מים מינרלים, עציצים, מוצרים שונים הנמכרים בתחנות וכו'. וממילא לא מופיע על משאבות התדלוק, כמתחייב על פי הדין, המחיר הכולל הנדרש מהלקוחות, ואפילו לא מחיר השירות עצמו, בנוסף למחיר הדלק.
- רצ"ב כנספח כב חמישה צילומים שונים מתחנות "דלק" שונות של אופן הצגת "דמי השירות".
34. יש להדגיש כי בתחנות של חברת דלק קיימים שלטים גדולים המכריזים על מבצעים שונים. שלטים אלה הינם בולטים ומאירי עיניים באופן שלא ניתן להימנע מהשוואתם לאופן בו בחרה דלק להודיע ללקוחותיה על גביית דמי השירות.
- רצ"ב כנספח כג צילום לדוגמא מתחנת "דלק" המציג את אופן פרסום המבצעים השונים

בדלק.

35. בנוסף, בתחנות רבות של חברת דלק קיים "עמוד כניסה" המוצב בכניסה לתחנה ובו מחירי הדלקים השונים הנמכרים שם, בכיתוב עצום ממדים הנראה למרחוק. רק בתחנה אחת (!) של דלק מבין 144 תחנות אותן תיעדה המבקשת נמצא שילוט המודיע על גביית דמי השירות על גבי עמוד הכניסה.

רצ"ב כנספח כד צילום לדוגמא מתחנת "דלק" המציג את אופן שילוט "עמוד הכניסה" בדלק.

ד. התשתית העובדתית בבסיס התובענה

36. כאמור לעיל, המבקשת הינה אזרחית המדינה, בעלת רשיון נהיגה משנת 1994, ובעלת רכב מסוג רנו קליאו החל משנת 1998.

המבקשת תדלקה את רכבה בתחנות דלק שמפעילות המשיבות. בכל תדלוק בשעות השירות שילמה המבקשת בנוסף למחיר הדלק גם את דמי השירות (וזאת אף מבלי שתהיה לה כל אפשרות להימנע מתשלום זה). בטבלה שלהלן מפורטים פרטי אחדים מהתדלוקים שביצעה המבקשת ובגינן שילמה דמי שירות.

חשובות המס שהונפקו למבקשת בגין התדלוקים המפורטים בטבלה שלהלן, רצ"ב כנספח כה.

המפעיל	שם וכתובת התחנה	תאריך ושעת תדלוק	עלות הדלק	סכום דמי השירות
פז	פז געש, ז'בוטינסקי 63, פתח תקווה	7 באוגוסט 2004, 14:50	182.04 ₪	2.5 ₪
פז	פז עלית ר"ג, צומת עלית רמת גן	3 בספטמבר 2003, 20:40	47.80 ₪	2.20 ₪
פז	פז קריית אונו, רח' לוי אשכול קריית אונו	2 ביולי 2004, 21:01	176.97 ₪	2.5 ₪
פז	פז אשל, מחלף הסירה, הרצליה	7 ביולי 2003, 23:34	47.80 ₪	2.20 ₪

המפעיל	שם וכתובת התחנה	תאריך ושעת תדלוק	עלות הדלק	סכום דמי השירות
דלק	דלק דרור, צומת דרור, אבן יהודה	8 בספטמבר 2003, 00:19	48.01 ₪	2 ₪
דלק	דלק גלילות, א.ת. הרצליה	17 ביולי 2003, 23:05	48.01 ₪	2 ₪
דלק	דלק רמה"ש, צומת הכפר הירוק	25 באוגוסט 2003, 21:20	47.50 ₪	2.5 ₪
סונול	סונול בית מעיה, המלאכה 4, ת"א	2 בספטמבר 2004, 23:05	188.55 ₪	1.90 ₪
סונול	סונול אביב, דרך נמיר 103 ת"א	4 באוקטובר 2004, 21:41	105.72 ₪	2.5 ₪
סונול	סונול הרצליה, שדרת שבעת הכוכבים, הרצליה	18 בספטמבר 2004, 23:03	116.74 ₪	2.10 ₪
סונול	סונול אביב, כביש החוף	3 במרץ, 2007, 00:05	206.89 ₪	2.50 ₪

37. בסה"כ שילמה המבקשת דמי שירות שנגבו ממנה שלא כדין, בסכום כולל של 24.90 ₪ מהווה את התביעה האישית שלה. מובן כי סכום זה משקף רק חלק מהסכומים שנגבו מהמבקשת כ"דמי שירות" בגין תדלוקים בשעות השירות. מטבע הדברים המבקשת לא שמרה את כל החשבוניות והקבלות המעידות על כך.

38. התשתית הראייתית אשר הוצגה במסגרת בקשה זו היא הרבה מעל ומעבר לדרוש. המבקשת מצרפת לבקשתה זו תיעודים מצולמים של תחנות דלק רבות, המעידים על אופן ואופי השילוט בתחנות הדלק בקשר עם גביית דמי השירות. המבקשת מצרפת לבקשתה חשבוניות בגין תדלוק ממספר תחנות דלק בהן נגבו ממנה דמי שירות שלא כדין. במהלך שנים 2003 - 2004 ביקרה המבקשת במאות תחנות דלק ותיעדה את אופן השילוט, וחלק מן הראיות מביקורים אלה מפורטות בבקשה זו ובתובענה שהגישה המבקשת. המבקשת ממשיכה לבקר בתחנות דלק באופן שוטף ומצב העניינים לא השתנה. למעשה פרשה המבקשת בפני בית המשפט הנכבד את מלוא, או למצער חלק משמעותי, מהראיות הדרושות להוכחת התובענה.

39. פרסום "דמי השירות" בתחנות הדלק הנ"ל, הוא כמתואר בהרחבה לעיל והוא אשר מקים למבקשת ולקבוצה הייצוגית את עילת התביעה כפי שתואר בפרק הבא.

ה. התשתית המשפטית בבסיס התובענה

(1). חובת הצגת המחיר הכולל בהתאם לחוק הגנת הצרכן

40. ביום 13.6.02 נכנס לתוקפו תיקון 11 לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א – 1981 (להלן: "חוק הגנת הצרכן") אשר עסק בעיקרו בחובתם של עוסקים לפרט על גבי מוצרים את מחירם המלא (כולל כל המיסים, היטלים, אגרות, שירותים וכו' הנלווים למוצר) במטבע ישראלי. אין כל מחלוקת כי המשיבות כולן הן "עוסק" כהגדרת המונח בחוק הגנת הצרכן, והמבקשת הינה "צרכן" (מעבר לדרוש נציין כי המבקשת הנה גם "לקוח" בהתאם לפריט 1 לתוספת השניה לחוק התובענות הייצוגיות, התשס"ו – 2006).

41. וכך קובעים סעיפים 17א'-17ב' לחוק הגנת הצרכן אשר נכללו במסגרת תיקון 11 הנ"ל:

"17א. הגדרות [תיקון: תשס"ב]

לענין פרק ד' בפרק זה, "המחיר הכולל" - מחיר הכולל את סך כל התשלומים בעבור נכס או שירות ואת סך כל המסים החלים עליהם או על מכירתם והנגבים על ידי עוסק, לרבות -

(1) מס ערך מוסף, אגרות או תשלומי חובה;

(2) כל תשלום אחר הנלווה לרכישת אותו נכס או שירות, בלי שניתנת לצרכן אפשרות מעשית לזוטר עליו במסגרת העסקה.

17ב. חובת הצגת מחיר על טובין והמחיר המחייב [תיקון: תשס"ב]

(א) עוסק המציע, המציג או המוכר טובין לצרכן יציג על גביהם או על גבי אריזתם את מחירם הכולל.

(ב) הצגת המחיר כאמור בסעיף קטן (א) תהיה -

(1) של המחיר הכולל בלבד, ורק במטבע ישראלי;

(2) במקום הנראה לעין, בספרות ברורות וקריאות.

(ג) הוראות סעיפים קטנים (א) ו-(ב) יחולו גם על טובין המוצגים על ידי עוסק לראווה בכל דרך שהיא, באופן הנותן יסוד להניח שהטובין, או טובין הדומים להם, מוצעים על ידיו לצרכן למכירה.

(ד) המחיר המחייב של טובין יהיה המחיר שהוצג עליהם בהתאם להוראות סעיף זה, אף אם מחירם בקופה גבוה מהמחיר האמור.

(ה) השר, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת, רשאי לקבוע סוגי טובין שלגביהם תהיה חובה להציג, נוסף על המחיר הכולל או במקומו, את המחיר ליחידת מידה, משקל או נפח, הכל כפי שיקבע.

42. יצוין למען הסדר הטוב, כי טרם כניסת תיקון 11 לחוק הגנת הצרכן לתוקף, הייתה קיימת

נורמה דומה שבאה לידי ביטוי בסעיף 21 לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, התשי"ח-1957. תביעה זו מתייחסת לתקופה של החל מיום 13.6.02, מועד כניסתם לתוקף של סעיפים 17א ו-17ב לחוק הגנת הצרכן, ועל כן לא נרחיב בבקשה זו על חיקוק זה.

(2). חובה על המשיבות להציג את "המחיר הכולל", כולל "דמי השירות" על מכונות התדלוק

43. עפ"י הגדרת "המחיר הכולל" לעיל, אין כל ספק ש"המחיר הכולל" שמשלמים הנהגים בגין תדלוק בשעות השירות כולל את דמי השירות; עפ"י סעיף 17א(2) לחוק הגנת הצרכן מדובר בתשלום אחר, הנלווה לתדלוק בשעות השירות, מבלי שלצרכן (המתדלק) תהיה כל אפשרות מעשית לוותר עליו במסגרת עסקת התדלוק.

44. לצורך כך יש להזכיר שוב, כי לא רק שהמשיבות אינן טורחות לידע כדין את הצרכנים על גביית "דמי השירות", אלא שאין לצרכן המתדלק אפשרות מעשית להימנע מתשלום דמי השירות אם הוא מתדלק בתחנת דלק בשעות השירות בעמדה שאינה "שירות עצמי" (ויצוין שבחלק ניכר מהתקופה הרלוונטית לתובענה ייצוגית זו, ברוב התחנות לא הייתה קיימת כלל עמדה לתדלוק בשירות עצמי). תשלום דמי השירות הוא תשלום חובה, החל על כל הצרכנים אם פעולת התדלוק מבוצעת בשעות השירות. אין כל "שירות מיוחד" שמקבלים הצרכנים כנגד תשלום דמי השירות למעט העובדה שהשירות שהם מקבלים, אותו שירות בדיוק שניתן בימי חול בשעות היום, ניתן להם ב"שעות השירות", היינו בסופי שבוע, בחגים ובלילות.

45. נוכח כך, שומה היה על המשיבות להציג את "המחיר הכולל", היינו את מחיר הדלק בתוספת דמי השירות הנגבים בשעות השירות על גבי המוצר או על אריזתו בצורה ברורה ובלטת לעין, כאמור בסעיף 17ב(א) לחוק הגנת הצרכן.

46. כאשר עסקינן במוצר דלק, הנמכר לצרכנים מתוך משאבות תדלוק המוצבות בתחנת הדלק, הדין מחייב כי הצגת "המחיר הכולל" תיעשה על גבי משאבות התדלוק עצמן. משאבות התדלוק הינן המקום היחיד בו מפורט הן מחיר ליטר דלק, הן מספר הליטרים שתדלק הצרכן, והן מכפלת שני המספרים, היינו המחיר שעל הצרכן לשלם בגין מלוא כמות הדלק שרכש. משאבות התדלוק הינן המקום הטבעי בו מחפש הצרכן את מחיר תדלוק רכבו. הצגת המחיר כאמור צריכה להתבצע על כל משאבה ומשאבה על מנת להבטיח כי כל צרכן נחשף למחיר הכולל של הדלק טרם הרכישה, "על גבי אריזתו". אין כל סיבה שעל מכונות התדלוק לא יופיע המחיר הכולל של הדלק הכולל גם את "דמי השירות". בוודאי שבעידן הטכנולוגי בו אנו חיים כיום, ניתן להוסיף לצגים הממוחשבים של מכונות/משאבות התדלוק גם את עלות "דמי השירות".

הצבת השילוט, ככל שכזה קיים, בכל מקום אחר בתחנות הדלק (וודאי במקומות הנידחים, ובאופן בו הוצב השילוט בפועל, כפי שפורט לעיל) אינה עולה בקנה אחד עם הוראות סעי' 17א הנ"ל, ואף לא עם תכלית ומהות החקיקה אשר נועדה להביא לידיעת

הצרכן את מחירו המלא של המוצר אותו הוא מתכוון לרכוש, לפני הרכישה.

47. חובת הצגת המחיר הכולל על גבי המשאבה עצמה נלמדת גם מהוראות צו הגנת הצרכן (סימון טובין), התשמ"ג – 1983. בסעי' 2(א1) לצו הנ"ל נקבע כי טובין "מסוג אחד שאינם ארוזים או שהם ארוזים באריזה שקופה, המוצגים למכירה בתפוזרת, בתוך מכל או באזור מתוחם על גבי מדף... יכול שיסומנו על גבי תווית או שלט צמוד למכל או למדף, שבו הם מונחים או בסמוך אליהם." זאת ועוד, ניתן להגיע למסקנה גם מהוראות צו הפיקוח על מצרכים ושירותים (הצגת מחיר של סוג מצרכים מסויימים), התשנ"א-1991 (על אף שתובענה זו אינה מבוססת על חוק הפיקוח, הרי שניתן ללמוד מצו זה על הדין המצוי ואף הרצוי). בתוספת לצו הנ"ל, מפורטים סוגי מצרכים שונים לגביהם אין זה ישים להציג את המחיר "על גבי המוצר או על אריזתו" (למשל, ירקות בתפוזרת, מצרכי מזון לגביהם ניתן שירות של חיתוך או פריסה, סוגי לחם הנמכרים ביחידות בודדות, וכו'), והמקומות בהם יש להציג את מחירם של מוצרים אלה. סעיף 13 לתוספת לצו הנ"ל מתייחס ל"מצרכים הנמכרים מתוך מכונות אוטומטיות", וקובע כי לגבי מצרכים אלה, יש להציג את המחיר "על חזית המכונה".

48. פשיטא, אם כן, כי המשיבות מפרות את חוק הגנת הצרכן בשעה שהן לא מפרסמות את "דמי השירות" על משאבות/מכונות התדלוק עצמן.

49. לחלופין בלבד, אם בית המשפט הנכבד יכריע כי חובת הצגת המחיר הכולל, אין משמעותה הצגת המחיר על גבי כל משאבה ומשאבה, תטען המבקשת כי משמעות חובה זו הינה נקיטת כל הצעדים על מנת להביא לכך שלבד צרכן הנכנס לתחנת דלק בשעות השירות תהיה הזדמנות נאותה לדעת מראש על עצם גביית דמי השירות כמו גם על שיעורם המדויק. לפיכך היה על המשיבות לתלות שלטים מאירי עיניים בכניסה לתחנות, על גבי "עמודי הכניסה" או במקומות בולטים אחרים (כשם שתחנות אלה מפרסמות למשל את ההנחות הניתנות במחירי הסולר). אופן השילוט הנוכחי בתחנות הדלק אינו עולה בשום אופן בקנה אחד עם חובת הצגת המחיר הכולל וגורם להטעיית הצרכנים הרוכשים ב"שעות השירות" דלק במחיר גבוה יותר מהמחיר המפורסם על ידי המשיבות.

(3). הזכות להשבת "דמי השירות" שנגבו שלא כדין

50. כאמור, סעי' 17ב(ד) לחוק הגנת הצרכן קובע במפורש כי מחירו המחייב של מצרך הינו המחיר הנקוב עליו, אף אם מחירו בקופה (בעת התשלום בגינו) נחזה להיות גבוה יותר.

51. שמע מינה. באותן תחנות תדלוק בהן יקבע בית המשפט הנכבד כי השילוט בגין גביית דמי השירות לא הוצג כנדרש עפ"י החוק, הרי שהמחיר המחייב של הדלק שרכשה המבקשת, (ולקוחות אחרים), בתחנות אלו בשעות השירות הינו מחיר הדלק בלבד, ללא תוספת דמי השירות שנגבו מהצרכנים "בקופה" מבלי שהוצגו ופורסמו עפ"י הוראות החוק וכפי שפורט לעיל.

52. פועל יוצא של הוראה זו הינו שהמשיבות גבו מהמבקשת – ומלקוחות רבים נוספים – סכומים רבים **ביתר ושלא כדין**. דינם של סכומים אלה להיות מושבים למבקשת וללקוחות האחרים ששילמו אותם.

53. ויודגש היטב: ההוראה המפורטת בסעיף 17ב(ד) לחוק הגנת הצרכן הינה הוראה אוטונומית, העומדת בפני עצמה ואינה דורשת קיום יסודות נוספים לצורך אכיפת הוראת "המחיר המחייב". כך לדוגמא, לא נדרשת הסתמכות כלשהי של הצרכן על קיום או אי קיום השילוט, ואין צורך להוכיח קשר סיבתי בין העוולה לנוק שנגרם לצרכן. **כל שנדרש הוא להראות שהמחיר שנגבה בקופה גבוה מהמחיר שהוצג על גבי המוצר. הא ותו לא.** כל פרשנות אחרת שתוענק לסעיף 17ב(ד) לחוק הגנת הצרכן תעקר אותו מתוכנו ותמנע את הפעלתו באופן בו נועד להיות מופעל. אין כל משמעות להוראה הנקובה בסעיף 17ב(ד) לחוק הגנת הצרכן – "המחיר המחייב של טובין יהיה המחיר שהוצג עליהם בהתאם להוראות סעיף זה, אף אם מחירם בקופה גבוה מהמחיר האמור", אם היא תוכפף ליסודות של ידיעה, הסתמכות, קשר סיבתי, וכי' אשר יקשו על צרכנים לטעון לתחולתה של ההוראה גם בנסיבות פשוטות בהן ברור וגלוי לעיני כל כי המחיר המוצג על גבי המוצר נמוך מהמחיר ששולם בקופה.

ר' לעניין זה דברי כב' השופט חשין בד"נ 5712/01 יוסף ברזני נ' בזק – חברה ישראלית לתקשורת בע"מ ואח' פ"ד נו(6) 385 (פסקה 38 לחוות דעתו):

"ואולם, שלא כבהוראות אחרות המעניקות לצרכן זכות כספית – ראו, למשל, הוראות סעיפים 10 ו-17ב לחוק הגנת הצרכן – אין בה הוראת סעיף 2(א) שלחוק כל הוריה על זכותו של צרכן לפיצויים באין הוכחת נזק או על זכותו של צרכן לשלם מחיר מסויים כפי שפורסם או כפי שהודע בידי העוסק".

54. לחלופין ולמען הזהירות בלבד תטען המבקשת כי התנהגות המשיבות כפי שפורטה לעיל, עולה לכדי הטעיה בהתאם להוראת סעי' 2 לחוק הגנת הצרכן הקובע:

"(א) לא יעשה עוסק דבר – במעשה או במחדל, בכתב או בעל פה או בכל דרך אחרת – העלול להטעות צרכן בכל עניין מהותי בעסקה ..."

55. מחיר הטובין הוא וודאי "עניין מהותי בעסקה" (ור' גם סעיף 2(א)(13) לחוק הגנת הצרכן), והעובדה כי העוסק (במקרה זה המשיבות) גובה בפועל סכום כסף נוסף כ"דמי שירות" למרות שאין שילוט בהתאם לדין ומספק, מהווה וודאי מעשה "העלול להטעות" את הצרכן. ודוק, בעניין זה נקבע מפורשות, ביחס לחברי הקבוצה המיוצגת, כי סעיף 2 זה חל על כל מעשה או מחדל **העלול להטעות**, ולא דווקא אשר הטעה בפועל (ור' למשל ד"נ ברזני הני"ל).

56. עד שהבינה המבקשת את העוול שנעשה לה על ידי המשיבות, היא הוטעתה במחדל אי הצגת השילוט בהתאם לנדרש בדיון ורכשה דלק תוך שהוטעתה לגבי מחירו הנכון. המבקשת וציבור הנהגים מוטעים ולא יודעים כלל על עצם גביית "דמי השירות", את דרך

גביית "דמי השירות", נסיבות גבייתם, מועדי גבייתם וכיוצ"ב. כתוצאה מכך הצרכנים רוכשים דלק כאשר למחיר שהם משלמים מתווספים "דמי שירות" על אפס ועל חמתם. על כן, כך או אחרת, התקיים יסוד "הקשר הסיבתי", שלטעמנו כאמור אינו נדרש כלל.

ו. הקבוצה שבשמה מוגשת התובענה הייצוגית

57. הקבוצה היא כל הנהגים אשר תדלקו, לפחות פעם אחת, בשעות השירות בתחנת דלק שמפעילות המשיבות ו/או מי מהן ואגב כך נגבו מהם דמי שירות שלא כדין, כמתואר לעיל, וזאת החל מיום 13.6.02 ועד למתן פסק דין בתובענה (להלן: "הקבוצה המיוצגת").

ז. הנימוקים לאישור התובענה כתובענה ייצוגית

58. בפרק זה נראה כי מתקיימים כל התנאים הנזכרים בחוק התובענות הייצוגיות, התשס"ו – 2006 (להלן: "החוק"), ועל כן יש להורות על ניהול התובענה כתובענה ייצוגית. מדובר באחד המקרים המובהקים בהם יש מקום לאשר תובענה ייצוגית.

(1). תביעה כמפורט בתוספת השניה של החוק

59. סעי' 3 לחוק קובע כי ניתן להגיש תובענה ייצוגית בהתאם למפורט בתוספת השניה שבו. פריט מס' 1 מתייחס לתביעות על פי חוק הגנת הצרכן. תביעה זו מתייחסת לתקופה של החל מיום 13.6.02, בו נכנס סעי' 17 לחוק הגנת הצרכן לתוקף.

(2). עילת תביעה אישית

60. כפי שצוין, למבקשת עילת תביעה אישית כנדרש בסעי' 4(א)(1) לחוק. יצוין כי בהתאם לסעי' 8(ג)(2) לחוק, גם אם לא הייתה למבקשת עילת תביעה אישית, הרי שלבית המשפט הנכבד יש סמכות להורות על החלפת התובע המייצג ואין בכך כדי לאיין או לפגוע בתובענה.

(3). התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה,

ויש אפשרות סבירה שהם יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה

61. בהתאם לסעי' 8(א)(1) לחוק, נדרש כי התובענה מעוררת שאלות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהם יוכרעו לטובת הקבוצה.

62. המבחן שהתגבש בפסיקה, עוד טרם הולדתו של החוק, לצורך בחינת תנאי סף זה הוא מבחן העיקר והטפל. כך נקבע למשל ברע"א 8332/96 שמש נ' רייכרט, תקדין עליון 2001 (2) 108; ברע"א 1561/95 גבריל נ' אליאנס, תקדין עליון 96(2) 879; ע"א 4556/94 טצת נ' זילברשץ, פ"ד מט(5) 774, ועוד. וכך נקבע בהלכת טצת הנ"ל (עמ' 778):

"הדרישה ... כי התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה ומשפט המשותפות לקבוצה. לעניין דרישה זו, אין כל צורך שכל השאלות המתעוררות ביחס לקבוצה תהיינה משותפות. די בכך שהיטוד משותף מהווה מרכיב מהותי בהתדיינות. אם יש לאחד מחברי הקבוצה עניין שהוא מיוחד לו – כגון נזק מיוחד – ניתן לבררו בשלב האינדיווידואלי, אשר יבוא לאחר סיום השלב הקבוצתי, ולאחר שנקבע בו האחריות של הנתבעים."

63. ודוק: התנאי של החוק בעניין זה הוא שאלות משותפות של עובדה או משפט. במקרה דנא, הן השאלות העובדתיות המהותיות והן השאלות המשפטיות המהותיות, משותפות למבקשת כתובעת ייצוגית ולכל חברי הקבוצה המיוצגת.

64. השאלות העובדתיות הרלוונטיות למבקשת ולקבוצה המיוצגת הן: האם גובות המשיבות דמי שירות; מתי גובות המשיבות דמי שירות; מה שיעור דמי השירות וכיצד מציגות המשיבות לצרכנים על דמי השירות ועל גבייתם.

65. השאלות המשפטיות הרלוונטיות המשותפות למבקשת ולקבוצה המיוצגת הן: האם עומדות המשיבות בחובת הצגת המחיר הכולל; האם רשאיות המשיבות לגבות את דמי השירות מהצרכנים נוכח האופן בו הן מציגות את עצם גביית דמי השירות; האם המשיבות חייבות בהשבת הכספים שגבו בניגוד לחובת הצגת המחיר הכולל.

66. גם הרכיב השני של תנאי השאלות המשותפות לחברי הקבוצה, בחינת סיכוי התובענה להתקבל (אפשרות סבירה להכרעה לטובת חברי הקבוצה), מתקיים בתובענה דנן. המבקשת פרשה בפני בית המשפט הנכבד תשתית ראייתית רחבה המפרטת כיצד מציגות המשיבות את אופן גביית דמי השירות בתחנות הדלק. לפחות לכאורה אם לא למעלה מכך, אין בהצגת השילוט באופן שבוצע ע"י המשיבות בכדי לספק את דרישת חובת הצגת המחיר הכולל, בכל מקום בו לא מוצג המחיר על גבי המשאבות – ובוודאי ובוודאי באותם מקומות בהם אין כל שילוט בקשר עם גביית דמי השירות או שקיים שילוט עם פרטים חלקיים.

(4). התובענה הייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת ביותר להכרעה במחלוקת בנסיבות העניין

67. בהתאם לסעי' 8(א)(2) לחוק, נדרש כי התובענה הייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת ביותר להכרעה במחלוקת בנסיבות העניין.

68. מהותה של התובענה מחייבת את בירורה כיייצוגית. ראשית, אין כל תמריץ לפרט לנהל

תובענה אישית בתובענה מעין זאת, שכן מדובר על סכומים נמוכים של עשרות או לכל היותר מאות שקלים שאינם מצדיקים ניהול תביעה על כל המשמעויות הנובעות מכך.

69. שנית, גם אם יחליטו רבים להגיש תובענות אישיות משום שלא ניתן לברר את התובענה כתובענה ייצוגית, הדבר עשוי להביא לידי הגשת תביעות נפרדות רבות מצד צרכנים שכן יחפצו להיפרע בגין הנזקים שנגרמו להם. שיקול זה מקבל משנה תוקף, לאור גודלה של הקבוצה. התובענה מוגשת על ידי המבקשת בשם של מאות אלפי ויותר נהגים ובעלי כלי רכב הפזורים בכל רחבי הארץ. ניתן אף להניח כי כמעט כל אדם בגיר (המחזיק כמובן ברשיון נהיגה תקף ופעיל) נמנה על הקבוצה המיוצגת, אשר לחבריה אינטרס ישיר בברור התובענה בדרך של תובענה ייצוגית.

ריבוי תביעות מעין אלה (אשר הינן זהות במהותן) יכביד על בתי המשפט, יגזול זמן שיפוטי רב, עלול לגרום לסתירות בפסיקות השונות של בתי משפט בערכאות נמוכות, ויביא להכבדה על המשיבים עצמם אשר יאלצו לקיים דיונים רבים בפני שופטים ובתי משפט שונים, מצב דברים שיגרום ללא ספק לבזבוז מיותר של משאבי זמן וכסף, ובסיכומו של דבר יגרום נזק למערכת המשפט.

70. באם לא יתאפשר בירור התובענה בדרך של תובענה ייצוגית, יימנע מרובם המכריע (אם לא לכולם) של חברי הקבוצה לקבל סעד כלשהו בגין העוולות נשוא התובענה. סכום התביעה האישית של כל פרט ופרט הינו נמוך מאוד ולאף אחד כבודד לא תהיה כל הצדקה כלכלית לשאת בהליכים משפטיים יקרים מאוד.

71. זאת ועוד, עניינה של התובענה הוא בעל חשיבות ציבורית וצרכנית גדולה, ומשקף העברת עושר שלא כדין מהצרכנים הקטנים לגופים עסקיים חזקים ומבוססים. התובענה מעוררת שאלות עקרוניות וכבדות משקל בכל הקשור לנושאים צרכניים ופעילות עסקית במשק הישראלי, ומן הראוי ששאלות מעין אלה יוכרעו בהליך של תובענה ייצוגית ולעין הציבור, ולא בתובענות נפרדות, אשר תוגשנה ואולי אף תסתיימנה בצנעה ובהיחבא מבלי לתת דין וחשבון.

72. בנוסף לכל אלה, הקבוצה כוללת צרכנים מכל רחבי הארץ ומכל שכבות האוכלוסיה, וככל שגדול הפיזור הגיאוגרפי, כך גדלה נטייתו של בית המשפט לאשר את התובענה הייצוגית. ר' ג. לוטן, א. רז, תובענות ייצוגיות (1996), (להלן: "לוטן, רז" 155).

(5). קיים יסוד סביר להניח כי עניינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינהל בדרך הולמת

73. בהתאם לסעיף 8(א)(3) לחוק, נדרש כי סביר להניח שעניינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינהל בדרך הולמת. ואכן כך הוא.

74. המבקשת, אחת מנפגעי העוולות נשוא התובענה, בעלת אינטרס אישי בעניין, ואין כל ניגוד

עניינים בינה לבין שאר חברי הקבוצה.

75. כשהבינה המבקשת כי המשיבות גובות דמי שירות בגין תדלוק ב"שעות השירות" וכי גבייה זו נעשית שלא כדין, בניגוד לחובת הצגת המחיר הכולל, ותוך הטעיית הצרכנים, נטלה על עצמה לתעד מספר רב של תחנות דלק, לארכה ולרחבה של הארץ, על מנת לנהל תובענה זו בדרך ראויה והולמת. לצורך כך ביקרה המבקשת במאות תחנות דלק ברחבי הארץ בשעות השירות ותיעדה את אופן השילוט בקשר עם גביית דמי השירות בתחנות אלה, משימה מפרכת שנמשכה תקופה ארוכה, בלילות ובסופי שבוע.

76. בנוסף שכרה המבקשת את שירותיו של משרד עורכי דין בעל ניסיון רב בתחום הליטיגציה ובתחום האזרחי - מסחרי, וכן בעל אמצעים ויכולת לטפל בהליכים מורכבים, ארוכים ועתירי עבודה.

77. נסיבות אלה כשלעצמן מוכיחות כי המבקשת בעלת היכולות הדרושות לצורך ניהול הליך של תובענה ייצוגית הכרוך בהקמת תשתית ראייתית מוצקה הדרושה להוכחת עילותיהם ונזקם של כלל חברי הקבוצה המיוצגת, ובנוסף המבקשת מלווה ביועצים משפטיים בעלי ניסיון ויכולת ללוות תביעה מסוג זה, מראשיתה ועד תומה.

(6). קיים יסוד סביר להניח כי עניינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בתום לב

78. בהתאם לסעיף 8(א)(4) לחוק, נדרש כי סביר להניח שעניינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בתום לב.

79. המבקשת הינה תמת לב והתובענה דן הוגשה בתום לב. על פי ההלכה הנוהגת, עוד טרם הולדתו של החוק, כל עוד לא הוכח אחרת, מוחזק המבקש כתם לב, ואין צורך כי יביא ראיות בעניין. ר' למשל ת"א (י-ס) 15/94, המרצה 67/94 גבריל נ' אליאנס ואח' (טרם פורסם, רצ"ב ומסומן כאסמכתא 1), שם נקבע כדלקמן (למען הסדר הטוב יצוין כי על ההחלטה הוגש ערעור שאינו מתייחס לעניין זה):

"העובדה שעל המבקשים הנטל להוכיח את תום ליבם, אין משמעה כי חייבים הם להביא ראיות כלשהם בעניין זה; ואם יטענו "טענה סתמית" כי הם תמי לב, טענה זו בהחלט אפשר שתספיק בכדי לעמוד בנטל ההוכחה, שהרי אין דרך בה יכולים המבקשים להוכיח את תום ליבם, אלא בהזמת טענות של המשיבים באשר לחוסר תום ליבם של המבקשים"

וראה גם לוטן, רז בעמ' 242-243, שם ציינו המחברים כדלקמן (ציטוט מתוך ת"א (ת"א) 417/94, המ' 11345/94 טיבון ויל נ' דיצר, רצ"ב ומסומן כאסמכתא 2):

"כדי לחייב את המבקש לשכנע בתום ליבו, צריך קודם כל המתנגד להעמיד תשתית ראייתית כלשהי, ולו לכאורה, שהמבקש אינו נוהג בתום לב או שהוא פעל בעניינים דומים

כשיטה, או להצביע על כתם כלשהו הפוסל אותו לכאורה מלהיות מוחזק תם לב".

(7). סיכום "תנאי הסף" להגשת תובענה ייצוגית

80. משהגענו עד כאן, נמצאנו למדים כי למבקשת עילת תביעה אישית מבוססת ומוצקה וכי מתקיימים כל יתר תנאי הסף המצדיקים ניהול התובענה כתובענה ייצוגית. לא מיותר יהיה לחזור ולהדגיש כי התובענה דנן הינה פרדיגמה מובהקת של הליך שראוי שיתנהל כתובענה ייצוגית, הן מבחינת זהות הנתבעים, הן מבחינת שיעור הנזק האישי של כל צרכן, הן מבחינת הומוגניות וגודל הקבוצה המיוצגת, הן מבחינת זהות העילה מבחינה עובדתית ומשפטית, והן מבחינת היכולת לאכוף את הדין על הנתבעים. אך ורק בדרך של תביעה ייצוגית, ניתן יהיה לרפא את הפגם החמור שבהתנהלות המשיבות, שכאמור הן גופים כלכליים רבי עוצמה המתעשרים שלא כדין ובניגוד לחוק על חשבונם של נהגים אזרחי המדינה. רק בדרך זו ניתן יהיה לפצות על העבר ולשים לדבר סוף לעתיד.

ת. הנזקים

81. כתוצאה מהמעשים והמחדלים של המשיבות, כמפורט בתובענה ובבקשה זו, סבל כל אחד מחברי הקבוצה המיוצגת נזק ממון. הנזק שסבל כל אחד מחברי הקבוצה הוא סך דמי השירות שנגבו ממנו שלא כדין בתחנות בהן לא הוצגה עצם גביית דמי השירות באופן התואם את חובת הצגת המחיר הכולל, בתוספת ריבית והצמדה כדין מיום גביית דמי השירות ועד ליום תשלום הנזק בפועל.

82. לצורך חישוב מדויק של הנזק שנגרם לכלל חברי הקבוצה המיוצגת יהיה צורך בגילוי חשבונות מקיף מצד המשיבות, דבר שיעשה רק לאחר אישור התובענה כתובענה ייצוגית ותחילת בירורה לגופו של עניין. המסמכים והחשבונות שיידרשו המשיבות לחשוף במסגרת ההליך לגופו יכללו את כל המסמכים אשר יאפשרו לקבוע בוודאות כמה דמי שירות נגבו בתחנות בהן לא מולאה חובת הצגת המחיר הכולל בכל אחת ואחת מתחנות הדלק.

83. הלכה פסוקה היא כי אין מקומה של הוכחת שיעור הנזק בשלב אישור התובענה כייצוגית. באופן עקבי נקבע כי (ת"א (ת"א) 388/96 יערי ואח' נ' מנהל מקרקעי ישראל (רצ"ב ומסומן כאסמכתא 3) בעמ' 457):

"אין הכרח להוכיח את שיעור הנזק בשלב הבקשה לאישור התובענה כייצוגית...".

כן ר' (ת.א (ת"א) 19/92, 117) **זת חברה לייעוץ כלכלי בע"מ ואח' נ' טבע תעשיות פרמצבטיות בע"מ ואח' (רצ"ב ומסומן כאסמכתא 4) עמ' 2-62** (יצוין כי על ההחלטה הוגש ערעור לבית המשפט העליון שאינו רלוונטי להכרעה בנקודה זו):

“שונות לעניין שיעור הנזק אינה מצדיקה הפרדת קבוצת זת לשתי קבוצות שונות, שכן ממילא אין נזקו של כל אחד מחברי הקבוצה דומה לנזקו של חברו. בהחלט יתכן שתובעים ידרשו להוכיח את שיעור הנזק שנגרם להם, והכל כפי שיוורה בית המשפט שידון בתובענה עצמה.”

84. ר' גם י' לויט, תובענה ייצוגית לפי חוק ניירות ערך, הפרקליט מ"ב עמ' 465, 469:

“בשלב זה של הדיון בבקשה לאישור תביעה ייצוגית התובע אינו צריך לשכנע לכאורה את בית המשפט בדבר גובה הנזק שנגרם לו, אלא רק בכך שנגרם לו נזק - נזק ממשי ואמיתי. אין לדרוש מהתובע, לא בשלב הדיון בבקשה ולא בשלב הדיון בתביעה הייצוגית (לאחר שאושרה ככזו), להוכיח את אירוע הנזק ואת מידת הנזק שנגרם לכל אחד מחברי הקבוצה שהתובעים מבקשים לייצגו. בדרישה כזו תהיה, כמובן, מכת מוות לכל תביעה ייצוגית, שכל כולה באה למנוע צורך להטריח כל בעל עניין להגיש תביעה נפרדת ולהוכיח את עילתו בשאלות של עובדה או של משפט המשותפות לקבוצה.”

85. חשוב להדגיש כי לאור הוראות החוק, ההלכות הנ"ל איבדו מעט מחשיבותן, שכן שיקול הדעת של בית המשפט בקביעת הנזקים והסעדים הנו רחב מאוד וגובש בחוק באופן מפורט. סעי' 20 לחוק קובע כי בבוא היום יחליט בית המשפט האם לקבוע פיצוי כללי או סעד אחר לכל חברי הקבוצה שיחולק בהתאם למנגנון שייקבע, או האם לפסוק סכום פרטני או סעד אחר לכל אחד מחברי הקבוצה באופן ספציפי.

נקבע גם (ס"ק ג) כי בית משפט רשאי לקבוע סעד לטובת הקבוצה המיוצגת או לטובת הציבור באם ראה כי פיצוי כספי אינו מעשי בנסיבות העניין.

86. לאחר שהמבקשת תיכנס לפרוזדור ותגיע לטרקלינו של התיק, ניתן יהיה להוכיח באופן מדויק ומלא את השיעור הכולל של "דמי השירות" שניגבו ביתר ושלא כדין. יחד עם זאת, מנתונים כלליים בדבר כמות הרכבים המתדלקים בתחנות הדלק של המשיבות (כפי שמפרסמות המשיבות עצמן באתרי האינטרנט שלהן) ניתן להציג, בקווים כלליים בלבד, קירוב גס של היקף התביעה לכלל חברי הקבוצה המיוצגת. יש להדגיש כי החישוב שיפורט להלן הינו נומינלי (הסכום הסופי יכלול הצמדה וריבית), מבוסס על אמדן בלבד ולהערכת המבקשת הוא מיטיב עם המשיבות, כך שסכום הנזק האמיתי גבוה יותר. בכל אופן, סכום הנזק המחייב הוא כמובן הנזק האמיתי שנגרם לכלל הקבוצה המיוצגת, כפי שיתברר בעת ניהול התובענה גופא.

87. כאמור בנתונים אשר מפרסמות המשיבות עצמן, מתבצעים בתחנותיהם 300,000 תדלוקים ביממה (100,000 בתחנות דלק, 120,000 בתחנות פז והערכה של 80,000 בתחנות סונול); מספר התדלוקים בשנה עומד איפוא בקירוב על כ - 110 מליון (מספר התדלוקים היומי במכפלת 364 ימים בשנה כאשר אנו לא כוללים את יום הכיפורים).

לצורך התחשיב, על דרך ההמעטה, ניקח בחשבון כי רק 40% מהתדלוקים בוצעו ומבוצעים

בשעות בהן גובות המשיבות "דמי שירות" (על אף העובדה כי במהלך שבוע רגיל, אף ללא הגים, שעות השירות רבות יותר מהשעות שאינן שעות השירות). כלומר, מספר התדלוקים השנתי בהן גובות המשיבות דמי שירות הוא כ- 44,000,000.

סך הנזק הנומינלי הכולל הינו אם כן מספר התדלוקים השנתי בהם גובות המשיבות דמי שירות כפול דמי השירות הממוצעים (2.234 ₪) כפול 5 שנים (החל מיום כניסתם לתוקף של סעיפים 17א – 17ב לחוק הגנת הצרכן).

88. מכאן שהנזק המוערך לכלל חברי הקבוצה המיוצגת החל מיום 13.6.02 ועד להגשת התביעה הוא כ- 491,480,000 ₪ בערכים נומינליים.

(החישוב במספרים: $491,480,000 = 300,000 \times 364 \times 0.4 \times 2.234 \times 5$).

89. לכל הסכומים הנ"ל יש להוסיף ריבית חוקית מיום גביית היתר בפועל ועד ליום תשלום הנזק לצרכנים.

90. כאמור, ניתן יהיה להעמיד את התביעה על סכומה המדויק רק לאחר קבלת הנתונים המלאים מהמשיבות. יחד עם זאת, ניתן בנקל לחשוב על פרמטרים אובייקטיביים המעידים כי מדובר בחישוב שמרני, למשל - התחנות העמוסות הן אלה הפתוחות 24 שעות ביממה 7 ימים בשבוע וגובות "דמי שירות"; במרבית שעות היממה נגבים דמי שירות (90 שעות גביה מול 78 שעות ללא גביה); בשבתות ובחגים נגבים "דמי שירות" לאורך כל היממה ובערבי חג וערבי שבת כבר משעות אחר הצהריים.

ט. הסעדים המתבקשים בתובענה

(1). סעד כספיו/או סעד אחר לכל אחד מחברי הקבוצה

91. לאור האמור לעיל מתבקש בית המשפט הנכבד להורות כדלקמן:

91.1. לאשר את הגשת תובענת המבקשת כתובענה ייצוגית בשם כלל חברי הקבוצה המיוצגת.

91.2. לקבוע כי גביית "דמי שירות" ב"שעות השירות" ע"י המשיבות, בכל מקום בו לא מצוינים דמי השירות ושעות השירות באופן מלא ומדויק על גבי משאבות הדלק, הינה גבייה ביתר, בחוסר סמכות, שלא כדין ותוך הפרת חובת הצגת המחיר הכולל ע"י המשיבות.

היה ובית המשפט הנכבד יכריע כי חובת הצגת המחיר הכולל, אין משמעותה הצגת המחיר על גבי כל משאבה ומשאבה. תטען המבקשת לחילופין ומטעמי

זהירות בלבד, כי על בית המשפט הנכבד לקבוע כי בתחנות דלק בהן: (א). אין כל שילוט בגין גביית דמי שירות; או (ב). אין שילוט בגודל מספק להנחת דעתו של בית המשפט, מופרת חובת הצגת המחיר הכולל על כל המשתמע מכך.

91.3 לחייב את המשיבות לפצות את כלל חברי הקבוצה המיוצגת בשיעור השווה **לכל הסכומים** (כולל הצמדה וריבית כדין) שנגבו ע"י המשיבות כ"דמי שירות" באמצעות תחנות הדלק שהן מפעילות, תוך הפרת חובת הצגת המחיר הכולל כמפורט לעיל. לשם כך מתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיבות ליתן את מלוא הפרטים הנדרשים לחישוב נזק זה.

91.4 להורות למשיבות להפקיד את כל הסך הנ"ל בחשבון נאמנות שייקבע על ידי בית המשפט הנכבד ולהורות על הדרך בה יוכיח כל אחד מחברי הקבוצה את נזקיו.

לחילופין, לקבוע פיצוי "גלובאלי" לכל אחד מחברי הקבוצה, או סעד אחר שייקבע על ידי בית המשפט הנכבד (כגון "קופון" לרכישת כמות מסויימת של דלק בתחנות המשיבות לכל בעל רשיון נהיגה).

91.5 כל סעד אחר שבית המשפט הנכבד יראה לנכון בנסיבות העניין.

(2). גמול למבקשת

92 בנוסף מתבקש בית המשפט הנכבד לפסוק למבקשת גמול בהתאם לסעיף 22 לחוק, הקובע את השיקולים שיש לשקול בעת קביעת הגמול לתובע הייצוגי, אם התובענה תתקבל. מאחר ומוקדם מידי להתייחס לעניין זה, נציין רק כי יש לפסוק לטובת המבקשת גמול כאמור לפי הרף-העליון שכן מתקיימים בה כל השיקולים המוזכרים בסעיף 22 הנ"ל, לרבות החשיבות הציבורית הרבה שיש לעניין זה המובא לפתחו של בית המשפט הנכבד.

(3). שכר טרחה של ב"כ המבקשת

93 בית המשפט הנכבד מתבקש לפסוק לטובת המבקשת שכ"ט עו"ד בשים לב לשיקולים הקבועים בסעיף 23 לחוק.

(4). הוצאות משפט

94 בנוסף מתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את המשיבות לשלם את הוצאות המשפט לעבר

ולעתיד.

י. כללי

95. העובדות עליהן מבוססת הבקשה מפורטים ומאומתים בתצהירה של המבקשת, גבי אסנת ורצקי המצורף לבקשה זו כחלק בלתי נפרד הימנה.

96. יהיה מן הדין ומן הצדק להיעתר לבקשה.

		
משה אליה, עו"ד	אשר עסיס, עו"ד	חנינא ברנדס, עו"ד
	נשפץ, ברנדס ושות', עורכי דין ב"כ המבקשת	